

Žan-Pol Sartryň «Fransiýa» bolmazyndan öň «Russiýa» bolan ýazyjy: Iwan Bunin

Category: Edebi makalalar, Gutlaglar, Kitapcy, Nukdaýnazar

написано kitapcy | 26 январа, 2025

Žan-Pol Sartryň "Fransiýa" bolmazyndan öň "Russiýa" bolan
ýazyjy: Iwan Bunin ŽAN-POL SARTRYŇ «FRANSIÝA» BOLMAZYNDAN ÖŇ
«RUSSIÝA» BOLAN ÝAZYJY: IWAN BUNIN

Iwan Bunin / Fotosurat: Wikipediýa

Başdan geçiren horluklaryny azat ýazyjynyň özi gowy beýan edipdir:

«Men giç doglupdyryn. Ir doglan bolsam, ýazyjylyk ýatlamalarym bular ýaly bolmazdy... 1905-nhi ýyly, yzyndan birinji jahan urşuny, onuňam yzyndan 17-nji ýyly (1917-nji ýylyň Oktýabr rewolýusiýasyny göz öňüne tutýar -t.b.) we yzyny, Leniniň,

Staliniň, Gitleriň döwrüni başdan geçirmezdim... Iň uly atamyz Nuha nädip gyýylmaýyn. Onuň kysmatyna diňe suw joşgunyny görmek düşüpdü».

Iwan Buniniň ýazyjylyk-intellektual ykbaly onuň önüp-ösen topragyndan zyňylan, sürülen, kowulan ähli ýazyjylaryň başdan geçirenleriniň bir bölegidir.

Seretseňizläň, Nobel baýragyna mynasyp bolan baş rus ýazyjysyndan biri (Boris Pasternak) baýrakdan ýüz öwürmäge mejbur edildi, Iwan Buniniň, Aleksandr Solženisynyň, we ahyrynda Iosif Brodskiniň öňünde dogduk depesini taşlap gitmekden başga çykalga goýulmady.

Diňe sistemanyň ýakyn adamy Mihail Şolohow (1965-nji ýylyň Nobel baýragynyň eýesi) bassyr kyrk ýyllap deputat şahadatnamasyny göterdi we ýeňilliklerinden doly peýdalandy.

Birmeňzeş ýagdaý şu günüň diktaturalarynda-da dowam edip dur: Ine, Russiýadan, Azerbaýjandan, Orta Aziýadan, Eýrandan, Hytaýdan gaçmaga mejbur edilen döredijilik adamlaryndan başgada, ýurduň içinde galyp, dört diwaryň arasynda dürli gorkunç ýalan-ýaşryk töhmetlere we myjabatlara uçranlary görüň...

Şol nukdaýnazardan Iwan Buniniň 1933-nji ýylyň 10-njy dekabrynda sözlän sözünü men edil häzir Azerbaýjanyň türmelerinde oturan we hamana öýlerinden ýa jübüsinden çykan 2-3 müň ýewro sebäpli «bikanun pul aýlamakda» aýyplanan ýaş žurnalistlere ýüzlenendigine ynanýaryn we şol şahsyýetleriň haýal etmän azatlyga çykarylmagyny Hudaýdan dileýärin. (Azerbaýjanda tussag astynda oturan şol žurnalistler barada «Bizi nämüçin tussag edýärsiňiz?» ady bilen makala ýazypdym).

Hiç şübhäňiz bolmasyn, bir gün dünýäniň iň abraýly žurnalistlik-ýazyjylyk baýraklaryna mynasyp boljak şol jigitlerimizem Leniniň, Staliniň, Gitleriň... atlarynyň ýerine şu günüň diktatorlarynyň adyny goýarlar.

Taryhy aldap bilmersiňiz, adyňyzy nädip ýazýan bolsaňyz, taryh şolar ýalam hasaba alýar...

• Iwan Buniniñ «Nobel» baýragyny gowşuryş dabarasynda sözlän sözi

1033-nji ýylyň 10-njy dekabry.

«Belent merhemetliler,

Hormatly jenaplar, hormatly hanymlar!

9-njy noýabrda uzakdanam uzak posýologyň horaşaja öýünde jaň üsti bilen maňa Şwed akademiýasynyň karary habar berildi.

Bular ýaly ýagdaýlarda aýdylyşy ýaly, munuň бүтін durmuşymyň maňa iň ýiti täsir eden wakasydygyny aýtsam, ýalan sözledigim bolar.

Hatda ekwiwalent gynaňly duýgular bilen deňeşdidende seýrek şatlykly duýgularyň hiç zat aňlatmaýandygyny aýdan beýik filosof ýalňyşmandyr.

Ýatdan çykmaýak ýatlamazyny elmydama saklap gezjek şular ýaly dabaraly güne gynaň zerrejiklerini sepelemek islāmogam welin, her niçik-de bolsa soňky on baş ýylda başdan görem horluklarymyň şatlygyndan birnäçe esse ýokardadygyny aýtsam gowy bolar. Özem bu horluklar asla şahsy däldi. Asla.

Emma özümden arkaýyn бүтін ýazyjylyk durmuşymyň ähli şatlygyndan döwürdeş tehnologiýanyň bu maýdaja gudratynyň Stokgolmdan Grassa gelen telefon jaňynyň maňa ýazyjy hökmünde çäksiz begendirendigini aýdyp bilerin.

Wyždanyň we mertebäniň eýesi ildeşimiz Alfred Nobeliň ýola goýan bu edebiýat baýragy ýazyjynyň zähmetine berilen iň uly bahadyr.

Şöhratparazlyk her bir adamyň we her bir ýazyjynyň tebigatynda bar, bular ýaly professional we bitarap eminleriň mynasyp gören baýragyny alýandygym üçin çakdanaşa buýsanýaryn.

Emma men 9-njy noýabrda diňe öz pikirimi etdimi?

Ýok, beýtsem aşa ýekemenlik etdigim bolardy.

Ilkinji gutlaglaryň we dynman gelyän telegrammalaryň begenjini başdan geçirip durkam, gijäniň imisala we ýalňyz çagynda Şwed akademiýasynyň çuňňur manysyny pikir edýärdim.

Nobel baýragynyň berlip başlanan wagtyndan bäe ilkinji gezek ýurdundan kowlan birine baýrak beripsiňiz.

Hakykatdanam men kimkäm?

Hemişe minnetdarlyk duýgusy bilen ýaşaýan Fransiýamyň myhmansöýüjiliginden peýdalanýan emigrant.

Akademiýanyň hormatly agzalary, şahsy taýdan meni we eserlerimi bir ýana goýup, bu sylagyňyzyň meniň üçin nähili ajaýypdygyny aýtmagyma rugsat ediň.

Dünýäde azatlygyň hemme ugry doly açyk bolmaly.

Gürrüňsiz, bu stolyň daşynda dürli garaýşyn, dürli pelsepäniň we dini ynanjyň wekili ýok. Emma bizi birleşdirýän sarsmajak element bar: Siwilizasiýanyň borçly aň-düşünje we wyždan azatlygy.

Bu azatlyk ýazyjy üçin aýratyn gerek, bu azatlyk ýazyjynyň dogulmagy, aksiomasydyr.

Akademiýanyň hormatly agzalary, ine, siziň bu sylagyňyz azatlyk söýgüsiniň Şwesiýanyň hakyky dini kultudygyna ýene bir gezek güwä geçdi.

Bu gysgajyk çykyşymy jemlemek üçin ýene birki söz aýdasym gelýär.

Men siziň korollygyňyza, ýurduňyza, halkyňyza, edebiýatyňyza şu günden başlamak şerti bilen gadyr goýýan däldeirin. Tutuş halkyňyzda bolşy ýaly, sungata we çeper edebiýata bolan söýgi Şwed korollygynyň hemişelik ýörelgesi bolup geldi.

Binýady at-abraýly harby gullukçy tarapyndan tutulan şwed neberesi dünýäniň iň mertebeli monarhiýalarynyň biridir.

Gelmişek, azat, ýurdundan kowlan we Şwed akademiýasynyň hormatyna mynasyp bolan ýazyjy tüýs ýürekden çykýan minnetdarlygymy bildirmek üçin belent mertebeli koroldan, merdana halkyň merdana korolyndan rugsat sorayar».

Maýis ALIZADE.

Ýekşenbe, 01.07.2024 ý. Edebi makalalar